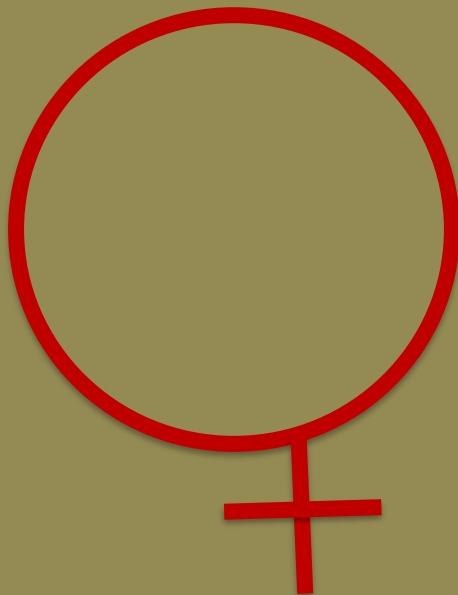

โรคในร้านยา

[หญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร]

ธีระพงษ์ ศรีศิลป์

โรคในร้านยา หญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร

ผศ.ภก.ธีระพงษ์ ศรีศิลป์

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

ห้ามลอกเลียน ดัดแปลง หรือทำซ้ำไม่ว่าส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้
เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร

จัดพิมพ์โดย: ธีระพงษ์ ศรีศิลป์

<https://www.facebook.com/shortnotepharmacotherapy>

คำนำ

การปฏิบัติงานของเภสัชกรที่ร้านยา ต้องอาศัยความฉับไวในการประเมินและจ่ายยาหรือผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผู้ป่วยเฉพาะราย โดยเฉพาะผู้ป่วยกลุ่มพิเศษคือหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร ซึ่งมีรูปแบบการใช้ยาที่แตกต่างจากผู้ป่วยทั่วไป หนังสือเล่มนี้ได้สรุปเนื้อหาเฉพาะรูปแบบการจ่ายยาหรือผลิตภัณฑ์สำหรับโรคหรือภาวะต่างๆในหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้หากผู้อ่านต้องการทราบเนื้อหาในภาพรวม สามารถทบทวนได้จากหนังสือ Short Note โรคในร้านยา 2565 ซึ่งผู้เรียบเรียงหวังอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์และส่งเสริมให้เกิดการใช้ยาอย่างสมเหตุผลในร้านยา อันจะนำไปสู่การเพิ่มคุณภาพชีวิตแก่ผู้ป่วยและผู้รับบริการในร้านยาต่อไป

ธีระพงษ์ ศรีศิลป์

เมษายน 2566

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 โรคตาและหู	
ตาแห้ง.....	7
ต้อเนื้อ.....	8
เยื่อぶตาอักเสบจากไวรัส.....	9
เยื่อぶตาอักเสบจากแบคทีเรีย.....	10
เยื่อぶตาอักเสบจากการแพ้.....	11
ตากุ้งยิง.....	13
ขี้หูอุดตัน.....	15
หูชั้นนอกอักเสบ.....	16
หูชั้นกลางอักเสบ.....	17
บทที่ 2 โรคระบบทางเดินหายใจ	
จมูกอักเสบภูมิแพ้	20
หวัด.....	23
ไข้หวัดใหญ่.....	26
คอหอยอักเสบ.....	27
ไซนัสอักเสบ.....	31
บทที่ 3 โรคระบบประสาทและอาการปวด	
เวียนศีรษะ.....	34

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
อาการปวดทั่วไป.....	36
ไมเกรน.....	39
ปวดศีรษะตึงเครียด.....	44
บทที่ 4 โรกระบบทางเดินอาหาร	
แผลในทางเดินอาหาร.....	46
กรดไหลย้อน.....	49
ท้องผูก.....	51
ท้องเสีย.....	52
ริดสีดวงทวาร.....	55
บทที่ 5 โรคของผิวหนัง ผม และเล็บ	
ผื่นผิวหนังอักเสบ.....	58
แผลที่ผิวหนัง.....	60
กลาก เกื้อื้อน.....	67
กลากนํ้านม ต่างขาว.....	70
สะเก็ดเงิน.....	71
อีสุกอีใส.....	72
งูสวัด.....	74
เริ่ม.....	75
หูด.....	79

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ตาปลา.....	82
สีว.....	83
หิด เหา และโลน.....	87
รังแค.....	91
ผมร่วง.....	93
บทที่ 6 โรคทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์	
โรคติดเชื้อในทางเดินปัสสาวะ.....	94
การคุมกำเนิดสำหรับหญิงให้นมบุตร.....	95
การเลื่อนประจำเดือน.....	113
ตกขาว.....	114
หนองใน.....	122
แผลริมอ่อน.....	124
บทที่ 8 โรคติดต่อพยาธิ	
พยาธิเส้นด้าย แส้มา ไส้เดือน ปากขอ.....	125
พยาธิสตรองจิลอยด์.....	129
พยาธิตัวจิ๋ว.....	130
พยาธิใบไม้ตับ.....	131
พยาธิตัวตืด.....	132

บทที่ 1 โรคตาและหู

ตาแห้ง (Dry eye)

อาการ

- อาจมีอาการระคายเคือง แสบตา รู้สึกเหมือนมีอะไรอยู่ในตา หรืออาจมีน้ำตาไหลได้ (เพื่อพยายามทำให้ตาชุ่มชื้น) และในภายหลังอาจมีการหลั่งน้ำตาไม่เพียงพอ
- ให้หลีกเลี่ยงสิ่งแวดล้อมที่เป็นสาเหตุ เช่น บริเวณที่มีลมแรง มีฝุ่นมาก เป็นต้น รวมถึงหลีกเลี่ยงพฤติกรรมจ้องหน้าจอคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือติดนานเกินไป หรือควรใส่แว่นเพื่อปกป้องดวงตา

การรักษา

- หยั่งตังครรภ์และหยั่งให้มบุตร (ให้ยาเหมือนกัน)
 - ให้น้ำตาเทียม หยอดวันละ 1-2 ครั้งกรณีอาการไม่รุนแรง หรือหยอด 3-4 ครั้ง เมื่อมีความรุนแรงมากขึ้น

ต้อเนื้อ (Pterygium)

อาการ

- จะพบแผ่นเนื้อที่บริเวณตาขาวชิดตาดำ โดยมากเกิดที่ด้านหัวตา ผู้ป่วยอาจไม่รู้สึกรังเกียจอะไร บางครั้งอาจมีการอักเสบระคายเคือง ตาแดง น้ำตาไหล และปวดเล็กน้อย บางรายที่เป็นเวลานาน เนื้ออาจยื่นเข้าไปบังตาดำ ทำให้รู้สึกตามัวได้

การรักษา

- หากไม่มีอาการอาจไม่ต้องทำการรักษาใด ๆ
- หญิงตั้งครรภ์
 - น้ำตาเทียม หยอดวันละ 1-2 ครั้งกรณีอาการไม่รุนแรง หรือหยอด 3-4 ครั้ง เมื่อมีความรุนแรงมากขึ้น
 - หากมีการอักเสบ อาจใช้ dexamethasone 0.1% หยอดตา 1 หยด วันละ 4 ครั้ง

[ควรใช้วิธีปิดกั้นหัวตา (punctal occlusion) เพื่อลดการดูดซึมและลดความเสี่ยงที่ยาจะสัมผัสกับตัวอ่อนในครรภ์ได้ (Samples 1988)]

- หญิงให้นมบุตร

- น้ำตาเทียม หยอดวันละ 1-2 ครั้งกรณีอาการไม่รุนแรง หรือหยอด 3-4 ครั้ง เมื่อมีความรุนแรงมากขึ้น
- ไม่ควรใช้ dexamethasone

เยื่อบุตาอักเสบจากไวรัส (Viral Conjunctivitis)

อาการ

- มักมีอาการตาแดงเยิบพลัน เจ็บเล็กน้อย คันตา น้ำตาไหล อาจไม่สู้แสงและรู้สึกเหมือนมีอะไรเข้าตา
- ปกติจะหายได้เองภายใน 2 สัปดาห์ อาจประคบเย็นเพื่อลดอาการได้ หลีกเลี่ยงการใช้ผ้าเช็ดหน้า หรือสิ่งของร่วมกับผู้อื่น และควรล้างมือให้สะอาดบ่อยๆ หลีกเลี่ยงการอยู่ใกล้ชิดกับผู้อื่น และงดว่ายน้ำอย่างน้อย 2 สัปดาห์

การรักษา

- **หยิ่งตั้งครรภ์และหยิ่งให้นมบุตร** (ให้ยาเหมือนกัน)
 - น้ำตาเทียม หยอดวันละ 1-2 ครั้งกรณีอาการไม่รุนแรง หรือหยอด 3-4 ครั้ง เมื่อมีความรุนแรงมากขึ้น
 - Antazoline/tetrahydrozoline (Spersallerg®, Hista-Oph®) หยอดตา 1 หยด วันละ 4 ครั้ง

เยื่อตาอักเสบจากแบคทีเรีย (Bacterial Conjunctivitis)

อาการ

- มักมีอาการตาแดงเฉียบพลัน (acute onset) เจ็บตาเล็กน้อย อาจมีอาการคันได้ ขี้ตามักจะข้น เป็นหนอง มีสีเขียว เหลือง

การรักษา

- **หยิ่งตั้งครรภ์และหยิ่งให้นมบุตร** (ให้ยาเหมือนกัน)
 - Polymyxin B/gramicidin/neomycin (Poly-Oph®) หยอดตาครั้งละ 1 หยด วันละ 4 ครั้ง x 5-7 วัน

- Chloramphenicol หยอด/ป้ายตา วันละ 4 ครั้ง x 5-7 วัน
- ควรหลีกเลี่ยงยากกลุ่ม tetracyclines เช่น Polymyxin B/ oxytetracycline (Terramycin®) ในหญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร

เยื่อบุตาอักเสบจากการแพ้ (Allergic Conjunctivitis)

อาการ

- มีอาการเด่นคืออาการตาแดง คันตา น้ำตาไหล อาจมีเมือกใส ๆ ได้ ส่วนใหญ่ไม่เจ็บตา
- ให้หลีกเลี่ยงหรือกำจัดสารก่อแพ้ต่าง ๆ การประคบเย็นวันละ 3-4 ครั้ง จะช่วยลดอาการตาแดงและอาการคันได้

การรักษา

- หญิงตั้งครรภ์
 - น้ำตาเทียม หยอดวันละ 1-2 ครั้งกรณีอาการไม่รุนแรง หรือหยอด 3-4 ครั้ง เมื่อมีความรุนแรงมากขึ้น
 - Antazoline/tetrahydrozoline (Spersallerg®, Hista-Oph®) หยอดตา 1 หยด วันละ 4 ครั้ง

- Dexamethasone 0.1% หยอดตา 1 หยด วันละ 4 ครั้ง กรณีมีอาการรุนแรงหรือใช้ antihistamines ไม่ได้ผล

[ควรใช้วิธีปิดกั้นหัวตา (punctal occlusion) เพื่อลดการดูดซึม และลดความเสี่ยงที่ยาจะสัมผัสกับตัวอ่อนในครรภ์ได้ (Samples 1988)] ส่วนการใช้ในหญิงให้นมบุตรให้พิจารณาความเสี่ยง เนื่องจากยังขาดข้อมูลยืนยัน]

- Oral antihistamines หากให้ยาหยอดตาแล้วยังตอบสนองไม่ดีนัก (ควรใช้ 2nd generation มากกว่า 1st generation)
 - CPM 4 mg 1x3 po pc
 - Loratadine 10 mg 1x1 po hs
 - Cetirizine 10 mg 1x1 po hs

● หญิงให้นมบุตร

- น้ำตาเทียม หยอดวันละ 1-2 ครั้งกรณีอาการไม่รุนแรง หรือหยอด 3-4 ครั้ง เมื่อมีความรุนแรงมากขึ้น
- Antazoline/tetrahydrozoline (Spersallerg[®], Hista-Oph[®]) หยอดตา 1 หยด วันละ 4 ครั้ง
- ควรหลีกเลี่ยง dexamethasone eye drops

- Oral antihistamines หากให้ยาหยุดตาแล้วยัง
ตอบสนองไม่ดีขึ้น (ควรใช้เฉพาะ 2nd gen และ
ระวังอาการง่วงซึม กระสับกระส่ายในเด็ก)
 - Loratadine 10 mg 1x1 po hs
 - Cetirizine 10 mg 1x1 po hs

ตาอักเสบ (Hordeolum/Stye)

อาการ

- ผู้ป่วยมักมีอาการปวด บวมบริเวณเปลือกตาข้างใดข้าง
หนึ่ง
- ตากุ้งยิงชนิดภายนอกจะพบตุ่มหนองชัดเจนบริเวณขอบตา
ส่วนตากุ้งยิงชนิดภายในจะมีหัวฝิซ่อนอยู่ภายในเปลือกตา
และมีอาการปวดมากกว่าชนิดภายนอก

การรักษา

- **หญิงตั้งครรภ์**
 - Polymyxin B/gramicidin/neomycin (Poly-
Oph[®]) หยอดตาครั้งละ 1 หยด วันละ 4 ครั้ง x
5-7 วัน

- Chloramphenicol หยอด/ป้ายตา วันละ 4 ครั้ง x 5-7 วัน
- ควรหลีกเลี่ยงยากกลุ่ม tetracyclines เช่น Polymyxin B/oxytetracycline (Terramycin®)
- ยาปฏิชีวนะชนิดรับประทานเมื่อมีไข้/ต่อมน้ำเหลืองบริเวณกกหูบวมโตและกดเจ็บ หรือมีอาการรุนแรง หรือมีอาการซ้ำบ่อยๆ
 - Dicloxacillin 250-500 mg 1x4 po ac x 5-7 วัน
 - Clindamycin 300 mg 1x3 po pc x 5-7 วัน

● หญิงให้นมบุตร

- Polymyxin B/gramicidin/neomycin (Poly-Oph®) หยอดตาครั้งละ 1 หยด วันละ 4 ครั้ง x 5-7 วัน
- Chloramphenicol หยอด/ป้ายตา วันละ 4 ครั้ง x 5-7 วัน
- ควรหลีกเลี่ยงยากกลุ่ม tetracyclines เช่น Polymyxin B/oxytetracycline (Terramycin®)